

JOAN RIGOL

«Demòcrates va cometre l'error d'ajuntar democràcia cristiana amb liberalisme»

Joan Rigol (Torrelles de Llobregat, 1943) és l'ànima del personalisme a Catalunya. Ningú no ha escrit tant com ell sobre els grans filòsofs francesos de l'humanisme cristià. La teoria no l'ha allunyat mai de la pràctica. Militant d'Unió Democràtica, Rigol ha estat conseller de la Generalitat diverses vegades, diputat i senador a Madrid, i diputat i president del Parlament de Catalunya.

*Entrevista de Borja Vilallonga
Fotografia de Jordi Play*

La devoció intel·lectual de Rigol pel personalisme és comparable a la devoció que sent per la seva església i el seu país. El seu fil de continuïtat és un exercici de fidelitat a uns valors, amb totes les seves conseqüències. La seva reivindicació d'aquests valors el converteix en un dels darrers democratacristians autèntics de la Catalunya d'avui. En un món globalitzat, Rigol branda l'ensenya de la dignitat humana i la comunitat. El seu sentit de la independència de Catalunya se centra fonamentalment a fer possible la construcció comunitària imaginada pel personalisme. Altrament, el nou Estat català perdria el món –i una oportunitat.

—En la reconfiguració de l'espai polític d'Unió Democràtica, Catalunya avui crea nous partits democratacristians —encara que sigui per la fallida d'un projecte anterior. Quin significat té avui iniciar un nou projecte polític democratacristià?

—Si s'assumeix que el personalisme té una projecció política, avui aquest projecte no existeix. Unió Democràtica s'ha desfet i Demòcrates va cometre l'error d'ajuntar la democràcia cristiana amb el liberalisme. Tenen un desconeixement considerable del pensament dels nostres mestres, com Maritain. Maritain oposava el seu humanisme al marxisme i al liberalisme. La barreja de demòcrates demostra que no hi ha ideologia al darrere.

—El manifest fundacional de Demòcrates comença amb una vindicació i una síntesi de la idea personalista que m'exposa.

—Als estatuts de Demòcrates hi ha un element de dispersió de tot això. Jo vaig ser a Demòcrates en el seu primer moment, però ara ja no hi sóc.

—És la independència un projecte assumible per a una noció clàssica de democràcia cristiana?

—Si volem tenir un sentit molt clar de la independència, hem de tenir molt clar que no és la del segle XIX. La nostra independència vol dir que en ple cor d'Europa al segle XXI es crea una comunitat humana consolidada, basada en els valors de l'humanisme. Això ha de permetre una globalització amb ànima. S'han d'assumir les interdependències. Una sobirania tancada en ella mateixa no té futur.

—Com concep la interdependència?

—És el pòsit comú, des de la Declaració Universal dels Drets Humans a Europa. Tenim identitats i una gran connexió econòmica i cultural. Cal que això quedi representat políticament, de manera positiva. El procés català s'ha de formular com una aportació a la crisi política d'Europa. Si no ho fa així, perdrem vigència en el conjunt de les nacions.

—La seva obra és l'aportació catalana al personalisme i l'humanisme clàssics. Com s'hi relaciona vostè, externament o internament?

—Internament. És el pòsit adquirit en la formació del meu pensament. Jo voldria més el vitalisme de Mounier que la metafísica de Maritain. M'agradaria trencar la barrera del personalisme i abraçar la fenomenologia humana de Gabriel Marcel. En poques paraules, el personalisme ha de ser una comunitat humana que cerqui la integració, no pas la competició liberal.

—Què és per a vostè una comunitat humana?

—Un pòsit comú. En un poble petit la comunitat té forts lligams. En comuni- →

tats més grans i complexes, on aquests lligams són més difícils de construir, s'ha de cercar el pòsit comú. L'educació és la responsabilitat d'una generació vers la següent. Això crea el pòsit. I el país. Com he dit moltes vegades, un país és un relliu generacional ben fet. Educació, però també cultura i llengua.

Quan la comunitat humana d'un país combina el dret amb el deure crea un sentit de responsabilitat que permet l'excel·lència col·lectiva. Això crea la consciència de poble. Tot això s'ha de fer sense cap projecció romàntica de la comunitat o acabarem a l'Edat Mitjana.

—Però Maritain tenia una visió més aviat romàntica i nostàlgica de la comunitat...

—Sí. Ell va tenir una proximitat política amb Maurras i l'Action Française. Se situava al límit de la política i la confrontació política. Maritain no sabia equilibrar ontologia i axiologia. La seva filosofia tomista lligava massa el sentit transcendent amb la quotidianitat. La convivència absoluta de la comunitat amb l'ésser absolut —i la vinguda de Jesucrist.

—El personalisme no es pot desvincular d'un projecte religiós catòlic, tant polític com civilitzatori. Quin és el sentit catòlic original del projecte personalista?

—La presència dels cristians en la política havia de significar la visualització dels valors transcendents catòlics. Aquesta era l'opció de Maritain. Per contra, Marcel optava per expandir la política més enllà d'un problema tècnic i empíric. Ell parla del misteri. Misteri no vol dir el que no coneixem. El misteri és la capacitat de transcendència que tots portem dins nostre. Des de la nostra llibertat i personalitat podem estimar. Aquesta és la transcendència de l'home.

—I què hi diu Joan Rigol?

—[Riu.] La dimensió de misteri que tots portem dins em porta a no quedar enquadrat estrictament dins el projecte polític d'un partit. He de poder tenir una relació neta amb l'altre. I ho dic des de la meua experiència de president d'Unió Democràtica durant tretze anys.

—Si aquests valors no s'expliciten i no es practiquen, què queda en la democràcia cristiana?

—Tots aquests valors, quan es projecten en una organització concreta, ja

queden desvirtuats. El personalisme ha de ser transversal. Cal reconèixer que el pluralisme polític actual deu molt al personalisme. Quan crees un projecte polític, els valors s'han de tractar amb humilitat. L'objectiu ha de ser una voluntat continuada d'aproximació a aquests valors perquè siguin patrimoni de tots –el bé comú. Dir això en política avui és dir un disbarat. Tot es fa en benefici teu, dels teus i de la teva organització.

—Aquest bé comú, patrimoni de tots, és l'objectiu de la democràcia cristiana?

—Sí.

—L'historiador americà Samuel Moyn considera que el gran salt conceptual i polític de l'humanisme i el personalisme va ser la seva acceptació

No té un lligam fort entre el desenvolupament humà i societat.

—Parlant de liberalisme. El gran èxit de la democràcia cristiana i el personalisme va ser l'acceptació i adopció dels drets humans eixits de la Revolució francesa i el liberalisme. Com s'entén aquest desplaçament?

—Els valors de la Revolució francesa s'han de convertir en una formulació humanista. És el que va fer Maritain.

—Però ho va fer tard. Al seu *Humanisme integral* (1936) no hi ha una visió del dret humà.

—No. Maritain només es pot comprendre en la seva seqüencialitat. Va passar moltes etapes i només fins a *Le paysan de la Garonne* (1966) va intentar d'elaborar la síntesi del seu propi pensa-

és (o hauria de ser) l'agenda política d'un catòlic avui?

—No ho sé. L'estructuració política és a base de partits –de partits entotzolats en ells mateixos. El polític cristià ha de ser fidel a l'instrument on s'adsciu, però la seva missió hauria de sobrepassar l'instrument. Això es contradiu amb una determinada política –sobretot en política d'adversaris, sense capacitat de diàleg. Mounier era el gran defensor del diàleg per conèixer i comprendre l'altre. Això es contradiu amb la dinàmica política i posa el polític cristià en una situació complicada. És difícil i poc mediàtic. L'aventura política és ja interior amb un mateix per les contradiccions internes.

—Aleshores, l'opció és acabar com Josep Miró Ardèvol? Miró va fer política segons valors cristians i en un moment determinat va plegar pel pes de les contradiccions.

—No. El punt de referència ha de ser sempre la construcció humana. Es fa en cercles concèntrics. Quan vaig començar en política, se'm va dir que la família havia de ser en un segon terme. M'hi oposo. La meua vida política comença perquè la meua vida personal funciona. La meua dedicació política és una trajectòria interior. Si això no existeix, tot esdevé estratègia i tàctica. Així no s'arriba al cor de la gent. Cal l'obertura de proximitat amb la gent fora del teu cercle.

—En tot aquest marc actual de personalisme i democràcia cristiana, on queda la doctrina social de l'Església?

—Encara dins l'Església. I n'ha de sortir. L'hem de dur especialment a la pràctica econòmica. És per això que la Fundació Joan Maragall, Cristianisme i Justícia, i Justícia i Pau han començat un debat sobre la qüestió. Tractarem el bé comú (entès com la construcció de la comunitat), la destinació universal de béns, la dignitat del treball i la preferència pels pobres. Prenem el missatge del papa Francesc, tot i que he de dir que no sé on se situaria ell respecte de la democràcia cristiana. ●

«El procés català s'ha de formular com una aportació a la crisi política d'Europa. Si no ho fem així, perdrem vigència en el conjunt de les nacions»

i redefinició dels drets humans. Això va significar passar del nivell teòric filosòfic al nivell pràctic del dret. Com veu el fet que, per exemple, Pius XII contribuís més a la democràcia cristiana que Maritain, Mounier i Marcel?

—La lluita contra el nazisme va deixar un buit polític considerable. Però existien personatges molt potents, com De Gasperi. La necessitat de vertebrar un projecte polític a Itàlia va empènyer el Vaticà a articular la democràcia cristiana. Va néixer amb la conjuntura política però sense la transversalitat necessària.

—Aquesta transversalitat s'hauria d'expressar a l'estil de Demòcrates, abraçant el liberalisme social?

—Tenen el reflex d'Estats Units, més aviat. El liberalisme sempre té una visió instrumental de la societat i la persona.

ment. Les circumstàncies el superaven i no se'n va sortir.

—Un altre historiador, l'israelià Zeev Sternhell, defensa que el personalisme comparteix molts dels seus fonaments amb el feixisme dels anys 1930. La denúncia del materialisme, l'individualisme, el liberalisme i el comunisme mena a una comparació incòmoda per al personalisme?

—No és així, ni va ser així. El personalisme s'enfronta al feixisme. El feixisme instrumentalitza la persona per a objectius nacionals sagrats. El personalisme enforteix la dignitat humana i la seva responsabilitat.

—Pius XII, el gran campió de la democràcia cristiana a Europa, va ser el darrer papa amb una agenda política de marca pròpiament catòlica. Quina